

مجموعه مقالات سمینار علمی - تحقیقی

بُند کمال خان بُررسی اہمیت حیاتی

پرانچہ اسٹارڈم پاٹنگز گلشن - رائے سخا: سکونت | اسلام آباد، پاکستان

ISBN 978-9936-661-47-9
A standard linear barcode representing the ISBN number.
9 789936 661479

The Articles Collection of
Kamal Khan Dam Vital Importance
Assessment

2022

امارت اسلامی افغانستان
اکادمی علوم
معاونیت بخش علوم طبیعی - تحقیقی
مرکز علوم زمین

مجموعه مقالات سمینار علمی - تحقیقی:

بررسی اهمیت حیاتی بند کمال خان

هیأت کمیسیون ارزیابی مقالات:

- سرمحقق انجنیر رحمت گل احمدی
- سرمحقق انجنیر محمد یاسین فرهنمد
- سرمحقق انجنیر عبدالحفیظ عزیزی
- معاون سرمحقق داکتر میرویس حعمل
- معاون سرمحقق مریم سادات

مشخصات اثر

ادیتور و مهتمم: معاون سرمحقق عبدالرحمن لطیف
ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباط عامه اکادمی علوم
 محل چاپ: مطبعه لایف ستار، کابل - افغانستان
 شماره تماس ریاست اطلاعات و ارتباط عامه: ۰۲۰۲۲۰۱۲۷۹ (۰۰۹۳)
 ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۶۶۱-۴۷-۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

عنوان	نويسنده	صفحه
پیام رئیس جمهور اسلامی افغانستان	بیانیه افتتاحیه رئیس اکادمی علوم	۱
پیام اداره ملی تنظیم امور آب		۳
حدودیتهای طبیعت نیمروز و ...	معاون سرمحقق مریم سادات	۷
بررسی مؤثربودی اعمار بند کمال ...	معاون سرمحقق رفیع الله نصرتی	۱۳
د کمال خان د اوپو بند ...	چېړنپوه عنایت الله نیازی	۳۳
بررسی تأثیرات بند کمال ...	سرمحقق محمد یاسین فرهمند	۵۵
د کمال خان بند روغتیابی ...	چېړنواں میرویس حعمل	۶۷
د کمال خان بند د محیطی او	حقوق خلیل الرحمن بارکزی	۷۹
بند کمال خان و نقش آن	معاون سرمحقق عبدالرحمن لطیف	۹۵
بند کمال خان و نقش آن ...	محقق مریم کوهستانی	۱۰۹
ارزیابی تأثیر بند کمال خان قطعنامه سمینار	معاون سرمحقق محمد مرتضی شیروزی	۱۲۳
		۱۳۵
		۱۴۵

بسم الله الرحمن الرحيم
نحمده و نصلى على رسوله الكريم

د کمال خان بند د حیاتي ارزښت ارزونه تر سرليک لاندې علمي-څېړنيز سمينار ته د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د رئيس پيغام. د خوشحالی ئخای دی چې د افغانستان د علومو اکاډمي د کمال خان بند د اهميت د توضیح په اړه علمي غونډه رابللي ده. افغانستان چې زراعتي هبواو دی او د اوږدو کافي زېرمې لري، د اوږدو بندونو جوړول يې په اقتصادي انکشاف کې حیاتي نقش لوړولای شي. په افغانی ټولنه کې چې نفوس په سرعت سره زیاتېږي، د ژوند د بنه کېدو او د بیوزلې د کمېدو لپاره چتکې او مطمینې اقتصادي ودي ته نهايت اړتیا ده چې دی هدف ته په رسیدو کې پکار ده چې د بندونو اعمار ته لا زیاته توجه وکړو.

د کمال خان بند اعمار د دې توجه یو روښانه مثال دی. توقع ده چې د دې علمي ناستې ویناوال به د دغه بند په اهميت باندې لازمه ریا واچوي. د دې بند جوړبدو یو خل بیا ثابته کړه چې د ګران هبواو د آبادولو لپاره تینګ عزم په ستونزو او مشکلاتو باندې د غلبې امکان راکوي. له نیګه مرغه د

هېواد په نورو ولايتونو کې هم د اوبو د نورو گنو بندونو د جوړولو چاري روانې
دي چې په راتلونکو میاشتو او ګلونو کې به يې د پرانیستې شاهدان واوسو.
له علومو اکادمي مننه کوم چې پر یوی خورا گتوري موضوع يې د بحث
زمينه برابره کړي ده. اميد دي د غونډي مقالې چاپ شي او خلکو ته ورسپري.

په درنښت

د افغانستان د اسلامي جمهوریت رئيس

نحمدہ و نصلی علی رسولہ الکریم، أما بعد
فأعوذ بالله من الشیطان الرجیم

بسم الله الرحمن الرحيم

قال الله تبارک وتعالی فی کلامه المجيد و فرقانه الحميد:
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا أَفَلَا يُؤْمِنُونَ، صدق الله العظيم.
په تالار کې ناستو درنو مېلمنو، قدرمنو پوهانو، خېړونکو

حاضرینو، خویندو او ورونو!

السلام عليكم و رحمة الله و بركاته!

تر هر خه د مخه (د کمال خان بند د ارزښت په اړه) نننی علمي - خېړنیز سیمینار ته ستاسو د راتګ هر کلی کوم، به راغلاست درته وايم او د افغانستان د علومو اکادمۍ په استاذیتوب در خخه د زړه له کومي منه کوم. ستاسو هر قدم زموږ پر لېمو. او خوبن یم چې د علومو اکادمۍ د ۱۴۰۰ لمريز کال په درشل کې د کمال خان بند د پرانیستې په مناسبت د افغانستان د دغې سترې لاسته راوړنې د نمانځني د علمي - خېړنیز سیمینار کوربتوب کوي.

درونو حضارو!

په داسې حال کې چې افغانستان د نورو وختونو په پرتله د خپلو اوېو مدیریت

ته دېره اړتیا لري. سره له دې چې د اوږو د مدیریت ارزښت ټولو ته خرگند دی؛ خو بیا هم له اوږو خخه د نبې ګټې اخیستنې په اړه د معلوماتو کمۍ، په نړۍ کې د اقلیم بدلون او ناوړه پایلې یې چې په افغانستان کې د اورښت د کموالي او د وچکالۍ لامل شوی او په هېواد کې یې د روانو اوږو د مدیریت، چاپېریال سانتې، اقتصادي اړخونو اهمیت تر بل هر وخته زیات کړي دی. افغان دولت هم په پلابلو برخو کې د هېواد د خلکو اړتیاوې، د نړیوال اقلیم بدلون، په بسaronو کې د نفوسو زیاتوالی او اوږو ته د زیاتې اړتیا په برخه کې پوښتنې ېې خوابه نه دي پري اینسي او د هېواد د اوږو کنټرول او له هغه خخه د ګټې اخیستنې لپاره یې عملی پلانونه جوړ کړي دي او په دې لاره کې لا هم پراختیابی پلانونه تر لاس لاندې لري.

په ټوله کې افغانستان پنځه اوږیزې حوزې لري چې یوه یې له سرچینې خخه تر پای پوري د افغانستان په خاوره کې بهېری او د نورو څلورو حوزو اوږه د لوېو سیندونو له لاري له هېواده بهر ووځي. چې په دې کې یواځې د هلمند د سیند په اړه د ایران له هېواد سره تړون شته او د نورو سیندونو په اړه چې له هېواد خخه بهر ووځي تر اوسه کوم تړون نه دي شوی.

حکومت د هېواد د اوږو مدیریت ته د ارزښت ورکولو تر خنګ په هېواد کې د تلپاتې سولې او د ټولنیز ژوند لپاره د یوې مناسې فضاد رامنځته کولو لپاره پیاوړی هود لري. نو له همدي امله د هېواد پر سیندونو د اوږو بندونو د جوړولو کار روان دی، د ځینو بندونو کار تر څېنې او سروې لاندې دی. د کابل د شکر درې د شاه او د ځینو نویو بندونو کار تر څېنې او سروې لاندې دی. د شکر درې د شاه توه عروس بند بشپړ، د هرات د پاشدان او د فراه د بخش آباد بندونه هم د بشپړدو په حال کې دي. همدارنګه باید ووبل شي چې له هندوستان هېواد سره د شاه توت بند جوړولو لویه پروژه هم لاسلیک شوې ده.

په تالار کې ناستو درنو مېلمنو، ...

په هېواد کې د اوبو د مدیریت ملي پروژې که هر خوکوچنی دي؛ خوبيا هم د اهمیت وړ او له اوسنیو ستونزو د وتلو یواخیني لاره او د ملي ګټو او اقتصادي انکشاف د خوندیتوب لامل کېدای شي.

په افغانستان غوندي یو کرنیز هېواد کې چې مطلق اکثریت وګړي یې په مستقیم او غیر مستقیم ډول پر کرنې بوقت دي، خلک له دې لاري د ژوند اړتیاوې پوره کوي. باید ووبل شي چې تر ټولو کم ملي عاید له همدي لاري ترلاسه کېږي، په داسې حال کې چې اکثریت خودري او به د ځمکو د خربولو لپاره کارول کېږي. مور باید اوسمهال دې ته فکر وکړو چې په هېواد کې د اوبو اړوند مسایل او ستونزې په قانوني او علمي ډول و ارزول شي او د مناسبو پلاتونو په جوړولو سره له خپل هر خاځکي او بو خخه اغښناکه او مؤثره ګته واخلو. د اوبو په اړه ملي او نړیوالو قوانین زده کړو او پوه شو چې په کومو شرابيطو کې خومه او به چا نه ورکړو. مور باید د اوبو په برخه کې د نړیوالو قوانینو تابع و اوسو، مور باید د اوبو د راتلونکي په اړه په سیمه او ان د ځمکې په ټوله کړه کې بوه شو او کم تر کمې د اوبو د مدیریت په مساله کې په بشپړ ډول اقتصادي چلنډ وکړو. د اوبو مدیریت د هېواد له اقتصادي، سیاسي، حقوقی او د چاپېریال ساتني له مسایلولو سره نېړدي اړیکې لري؛ نو له همدي امله افغانستان ته د اوبو د کنټرول او مدیریت لپاره د جامع سیاست درلودل ډېر اړین دي.

په ټوله کې په مناسبو ستراتیژیو سره د اوبو سالم مدیریت د لامل کېږي چې پر نړیوالو مرستو به د افغانستان تکيه راکمه شي، افغانستان به اقتصادي پرمختګ وکړي، ببوزلي به را کمه او هېواد به د خپلوا اتبعاعو د سړي سر عایداتو پر زیاتولو لاسبری شي.

د کمال خان بند تر ډېرو ګلونو وروسته د افغانستان د اوبو د کنټرولولو، له

هېواده بېر د بېپدونکو اوپو د مدیریت او د هېواد د دغې سیمې د اړتیاوو د پوره کولو
لپاره، د نیمروز ولایت کې جوړ شوی دی. د دغه بند موقعيت د هلمند د
پورتنيو سیمو په پرتله لې خور لري؛ خود دې له امله چې دغه بند پراخه سیمه لري،
نو د ډېرو اوپو د کنټرول توان او ظرفیت لري.

د ستر خبنتن تعاليٰ په مرسته د دې بند له اوپو خخه په گتې اخيستنې سره
به په دغه سیمه کې د پام ور بدلونونه رامنځ ته او د هېواد دا وچه اقليمي سیمه به
ښېرازه، سمسوره او کرنیز تولیدات به یې ډېر شي.

د ژوندانه د سیمو د ښېرازی او د هوسا ژوند د هيلو تاخونه د دې سیمي
د خلکو په زپونو کې راټوکېدلی دی او د هوسا ژوند نغارې په کې پنګېږي.

د نیمروز ولسونه هيله لري چې د کمال خان بند د جورونې لویه پروژه به
وکړۍ شي چې د دې ولایت د خلکو په ژوند کې د پام ور تغیيرات رامنځ ته کړي.

زه د هېواد په تر ټولو وچه سیمه کې د کمال خان بند پرانیسته د هېواد په
لويدیجۇ سیمو کې د اقتصادي پرمختیا، چاپېریال سانتنې او اقليمي وضعې د نسه
والی لپاره یوه مهمه لاسته راوېنه گنیم او د پرانیستې له امله یې افغان کړېدلی او
зорېدلی ملت او نیمروزیانو ته مبارکي او شاباسی وايم، هيله من یېم چې د دې بند له
اوپو خخه په گتې اخيستنې به نوي کال د کرنیزو حاصلاتو د پریمانی کال وي. په
پاي کې یو څل بیا له ټولو درنو گډونوالو خخه مننه کوم. ټول دې درانه او پتمن وي.
د ودان او سوکاله افغانستان په هيله

ستاسو له توجه مننه

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

څېړنواں دوكتور عبدالظاهر شکیب د علومو اکادمی سرپرست

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام اداره ملی تنظیم امور آب

خوشحال هستم که امروز در میان شما در این محفل علمی و تحقیقاتی قرار دارم. طوریکه شما همه میدانید، منابع آبی یک نعمت بزرگ الهی بوده و این ثروت گرانبهای طبیعی جوهر حیات، پایه و اساس رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی می باشد. از این جهت مدیریت و توسعه منابع آبی نقش عمده و اساسی در تأمین آب آشامیدنی و معیشتی، زراعت و مالداری، رشد صنایع و سایر عرصه های اقتصاد ملی کشور را دارا می باشد.

دoustan mezz!

افغانستان در منطقه قرار دارد که توسعه و رشد بیشتر سکتور های اقتصادی آن آب محور است. دسترسی به آب کافی برای نیازمندیهای اجتماعی، اقتصادی، محیط زیستی، امنیت غذایی و توسعه پایدار با در نظر داشت رشد روز افزون جمعیت، تغییرات اقلیمی، و محدودیت دسترسی مطمئن به آب شیرین یکی از چالش های اساسی در عصر حاضر مبدل گشته است. بناءً سر نوشت حال و آینده مردم کشور به چگونگی مهار آب ها،

انکشاف منابع آب و مدیریت مناسب آن جهت استفاده موثر و اقتصادی از این منبع محدود و در عین حال بسیار با ارزش بستگی دارد.

افغانستان یک کشور کوهستانی بوده و اوسط بارندگی سالانه آن در حدود (۲۴۶) میلی متر میرسد، بیشترین مقدار بارندگی سالانه در ساحات واخان و سالنگ در حدود ۱۰۰۰ میلی متر و کمترین میزان آن در ولایت نیمروز در حدود (۷۵) میلی متر مشاهده شده است. سلسله کوه های کشور که الى ارتفاعات (۷۵۰۰) متر از سطح بحر میرسند بیشترین بارندگی سالانه را دریافت نموده و با ذوب شدن پوشش برف و یخچالهای آن حدود (۸۰) الی (۷۵) درصد میزان آب های تجدید پذیر سالانه کشور را تولید میکند. ظرفیت متوسط سالانه منابع آبی کشور در حدود (۶۹) میلیارد متر مکعب تخمین گردیده که میزان آبهای سطحی کشور در حدود (۵۳) میلیارد متر مکعب و میزان آب های زیرزمینی آن در حدود (۱۶) میلیارد متر مکعب می باشد. در حال حاضر در حدود (۲۳) میلیارد متر مکعب منابع آبی کشور جهت رفع نیازمندی های مختلف سالانه استفاده می شود. ارزیابی منابع آبی در پنج حوزه دریایی کشور در چهار دهه گذشته نشان میدهد که در مجموع از لحظ حجمی تقریباً (۶) میلیارد متر مکعب (۸ فیصد) منابع آبی کاهش یافته است.

دostan گرامی!

تغییرات اقلیمی، وقوع سیلاب های مدهش و ناگهانی، خشکسالی های شدید و متواتر، ذوب سریع یخچالها، تشکیل و گسترش جهیل های یخچالی، کاهش سرسام اور ظرفیت منابع آبی، آلوده شدن منابع آبی و افزایش تقاضا

پیام اداره ملی تنظیم امور آب

برای آب در سکتور های مختلف مانند: زراعت، تولید انرژی، صنعت و آب آشامیدنی از جمله چالش های عمدۀ سر راه سکتور آب کشور بشمار میرود، که دستیابی مطمئن و پایدار به منابع آب به منظور رشد اقتصادی، رفاه اجتماعی، بهبود محیط زیست، و تحقق اهداف اکتشاف پایدار در کشور را محدود ساخته است.

افغانستان یکی از کشور های به شدت آسیب پذیر از نظر تغییرات اقلیمی می باشد. از دهه ۱۹۶۰ به این سو، درجه حرارت متوسط سالانه در کشور (۶,۰) درجه سانتی گرید افزایش یافته و مطالعات متعدد حاکی از افزایش بیشتر درجه حرارات همراه با کاهش بارندۀ گی در آینده می باشد. بالا رفتن درجه حرارت و تغییرات اقلیمی چالش های عمدۀ را در بخش مدریت و توسعه منابع آبی در کشور بمیان آورده است. بررسی وضعیت یخچالها و جهیل های یخچالی که یکی از منابع عمدۀ تامین آب شیرین در ساحت پائین دست حوزه های دریایی کشور بوده نشان میدهد که در سه دهه گذشته در مجموع (۱۴) فیصد مساحت یخچالها (۴۰۶ کیلومتر مربع) کاهش یافته. در نتیجه با افزایش میزان ذوب یخچالها، به تعداد (۱۹۴۲) جهیل یخچالی در کشور تشخیص گردیده و در عین حال تعداد آن در حدود (۸) فیصد افزایش بمیان آمده.

جدید ترین مطالعه دوره های خشکسالی و تاثیرات آن بالای منابع آبی در پنج حوزه دریایی کشور که توسط اداره ملی تنظیم امور آب انجام یافته نشان میدهد، که افغانستان در هر دوره (۳) الی (۵) سال شاهد خشکسالی متوسط و در دوره های (۱۰) الی (۱۵) شاهد

خشکسالی های شدید خواهد بود. تغییرات اقلیم و خشکسالی های چهار دهه اخیر نه تنها باعث کاهش منابع آبی گردیده بلکه باعث تغییر رژیم جریان آب دریا ها و زمان وقوع پیک سیلابی نیز گردیده است. این مطالعه نشان میدهد که در حوزه های دریایی کشور بنابر ذوب سریع ذخایر برف و یخچالها، تغییر رژیم بارندگی (افزایش مقدار باران و کاهش میزان بر丰باری) زمان وقوع پیک سیلابی یا همان بیشترین مقدار جریان سالانه و در مجموع رژیم جریان آب تغییر قابل ملاحظه رونما گردیده است.

دوستان ارجمند!

اداره ملی تنظیم امور آب منحیث اداره مسئول تأمین آب برای رفع نیازمندی های مختلف (توسعه زراعت، صنعت، امنیت غذایی و رفاه اجتماعی)، پلانگذاری های انکشافی در رابطه به توسعه منابع آبی و مدیریت مناسب آن جهت رشد اقتصادی، اجتماعی، تأمین آب آشامیدنی، محیط زیستی، ایجاد اشتغال و کاریابی، کاهش فقر و تامین برق مطمئن و رسیدن به شاخص های اهداف انکشاف پایدار در کشور تعهد دارد که به همکاری ادارات ذیدخل و نهاد های اکادمیک در سطح ملی اقدام نماید. خوشبختانه تعداد از این برنامه های انکشافی را تکمیل و تعدادی در حال جریان و تحت پلان قرار دارد.

طوریکه برای همگان واضح است اثرات ناگوار اقلیم، تخریب و خسارة مند شدن تأسیسات منابع آبی، عدم تنظیم جریان سالم دریا ها از طریق زیربناهای آبی منجمله ذخایر آبی، خشکسالی های متواتر، نبود پلان های

پیام اداره ملی تنظیم امور آب

مؤثر جهت انکشاف منابع آب و نارسایی ها در عرصه اداره و مدیریت آب های کشور در گذشته ها باعث گردیده تا ساحات تحت آبیاری در کشور کاهش قابل ملاحظه یافته که این امر باعث فقر روستائی، کمبود استغال و مهاجرت های مردم به داخل و خارج کشور شده است.

اداره ملی تنظیم امور آب با درک این مسولیت ملی اقدام به مهار و مدیریت منابع آب از طریق احداث بند های کوچک، متوسط و بزرگ ذخیره و کنترولی نموده است. خوشبختانه تکمیل کار بند کمال خان منحیث یک پروژه مهم و حیاتی افغانستان به هدف مهار و مدیریت آب ها یکی از نمونه های بارز آن است، که بعد از نزدیک به پنجاه سال انتظار با تکمیل شدن آن دوباره رویای دیرینه ما تحقق یافت. کار ساخت و ساز این بند در سال ۱۹۷۴ آغاز و با درگذشت سردار محمد داود خان رئیس جمهور وقت کار آن متوقف گردید. در سال ۱۳۹۰ هجری شمسی کار ساخت آن دوباره بطور اساسی در سه مرحله آغاز گردیده و الی ختم سال جاری به مرحله اکمال میرسد و در دوم ماه حمل شاهد افتتاح رسمی آن خواهیم بود.

ایجاد این بند همواره بعنوان نکته کلیدی در مدیریت منابع آبی یاد شده و از لحاظ توسعه ساحات زراعتی و تولید انرژی حائز اهمیت ویژه می باشد. این بند در کنار بند- سلمان در هرات، بند بخش- آباد در فراه و بند کجکی در هلمند از جمله بزرگترین بند های آبی در افغانستان به شمار میرود که با ظرفیت ذخیره (۵۲) میلیون متر مکعب آب، آبیاری (۱۷۴) هزار هکتار زمین زراعتی و تولید (۹) میگاوات برق

نقش مهم در توسعه اقتصادی- اجتماعی و بهبود شرایط محیط زیستی و وضعیت روانی مردم را ایفاء میکند.
در اخیر تکمیل شدن کار این پروژه ملی را برای همه تبریک میگوییم.

و من الله توفيق
انجنيير فايزالرحمن عزيزى رئيس منابع آب